

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A bűnrészesség és az öngyilkosságban közreműködés bűncselekménye

Szerző:

dr. Bárándi Emese

bírósági titkár

Szarvas, 2018. november 06.

I. Bevezetés

„Az ember saját akaratát sohasem gondolhatja másnak, mint szabadnak.”

Immanuel Kant

Az emberi szabad akarat (liberum arbitrium) a filozófia egyik legvitatottabb fogalma.

Az ember szabad akarata nem azt jelenti, hogy bármit megtehet, amit csak akar, következmények nélkül. Cselekedeteiért, döntéseiért felelősséggel tartozik, illetőleg más személy szabad akaratát is tiszteletben kell tartania. A meghozott döntésekért felelősség terheli, ugyanakkor egyes döntések időnként külső kényszer hatására kevés opcióra redukálódhatnak.

Az akarat szabadsága tehát nem azonos a cselekvés szabadságával.

Az emberi szabad akarat, mint fogalom számos tudományt érint, így vannak teológiai, filozófiai, pszichológiai vetületei és szorosan érinti a jogtudomány területeit is, a büntetőjog esetében az elkövetői - vagy a sértetti - kört, azaz a bűncselekménnyel szorosan érintett személyeket.

A dolgozatomban az emberi akarat érvényesítésének azon módját kívánom bemutatni, melynek révén a cselekvő személy más személy akaratát, szándékát, döntését befolyásolva, más személyt vesz rá olyan cselekvésre, mely jogszabályba ütközik és alapvető erkölcsi, illetve etikai értékeket sért. Ilyen cselekmény, azaz bűncselekmény vagy más sértő cselekmény elkövetése által a „rávett” személy maga is elkövetővé válik.

Érdekes vizsgálni, hogy milyen módon érvényesül egy harmadik személy befolyása a végül ténylegesen cselekvő elkövető (tettes) relációjában, hogyan készíti vagy bátorítja cselekvésre, illetőleg mely személy akarata hogyan érvényesül, vagy azt, hogy egyik a másik személy nélkül hogyan cselekedett volna, azaz a tettesi alapcselekmény tekintetében járulékos jellegű bűnrészesség hogyan válik büntetendő magatartássá.

A tanulmány első részében a bűnrészesség fogalmával, fajtáival, általános és részletes bemutatásával kívánok foglalkozni főként az élet elleni bűncselekmények relációjában. A dolgozat második fele egy olyan „speciális” jellegű bűncselekmény részletezésével folytatódik, melynek elkövetési magatartása önmagában egy „közreműködői” cselekmény. Ez a bűncselekmény, az öngyilkosságban közreműködés bűncselekménye, melynek történeti és teológiai vetületeinek bemutatását a konkrét törvényi tényállás részletes elemzése, illetőleg elhatárolása követ, ezután a dolgozat érinti az eutanázia kérdését, végül a záró gondolatokkal nyer befejezést.

II. Bűnrészesség

„Agentes et consentientes eadem poena digni (Tettes a büntárssal érdemel egy lakolást).”

Latin közmondás

Egy bűncselekmény megvalósulása több stádiumból áll, hosszú és különböző szakaszokon átívelő folyamat vezet a cselekvésre késztető motívumoktól a külvilágban lezajló magatartásig. Ezen megvalósulási folyamat első fázisa a cselekvő személy pszichikumában zajlik, mely fázis három szakaszra bontható:

- a motívumok megjelenésétől a célképzet kialakulásáig tartó szakasz, mely a motívumok küzdelmének intenzív szakasza, a döntő elhatározást megalapozó fázis;
- a célképzet kialakulásától a célravezető és végrehajtható cselekvés elgondolásáig tartó szakasz, melynek lényege a célhoz vezető út lehetőségeinek számbavétele, a cél elérését szolgáló cselekvés kiválasztása;
- a cselekvés gondolatától a tényleges cselekvésig tartó szakasz, azaz a választott cselekvés átgondolása, a szükséges eszközök és módok kiválasztása.

Ezen szakaszok jellemzője a belső vívódás, a motívumok folyamatos számbavétele, értékelése.¹

A büntetőjog tudománya alanynak nevezi azt a személyt, akit az elkövetett bűncselekmény miatt felelősségre lehet vonni és emiatt vele szemben szankció alkalmazható.

---

¹ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

A büntető törvénykönyv az alany kifejezést nem használja, rendelkezik azonban a bűncselekmény elkövetőiről. Ugyanakkor a két fogalom nem azonos.

Elkövetőnek általános érvennyel a bűncselekmény megvalósulásában bármilyen módon közreműködő személyt nevezünk. Ez tehát gyűjtőfogalom, mely a tettest, a közvetett tettest, a társtetteseket (tettesek), a felbujtót és a bűnsegédet (részeseket) egyaránt magában foglalja. A tettes és a részes kategória a ténylegességre utal, azaz arra, hogy az adott személy milyen módon működik közre a megvalósításban.²

„Az elkövetők fogalma, elhatárolásuk, szerepük tisztázása hosszú évszázadok jogirodalmi munkásságának eredménye. A római jog már megkülönböztette a tettest és a felbujtót egymástól, de a definícióalkotást mellőzték. A XVIII. században az okozatosság tanát alapul véve a bűnszerzőket (tettes és felbujtó) a bűncselekmény elsődleges okaként, a bűnsegédet pedig a bűncselekmény másodlagos okaként határozták meg. Mások a tettest a bűncselekmény okának, a bűnsegédet a bűncselekmény feltételének vélték.

A XIX. században a szubjektivisták a szerint különböztették az elkövetők között, hogy a bűnszerzők saját érdekükben, a bűnsegéd idegen érdekből ténykednek. Az objektivisták a tetteseket, ideértve a társtetteseket is a tényálláson belül cselekvőknek, a felbujtót és bűnsegédet tényálláson kívül állóknak tekintették.

Az 1843-as Deák-féle javaslat a kor akkori felfogását követve a bűnszerző és a bűnsegéd közötti különbségtételt fogalmazta meg.

A Csemegi-kódex elhatárolta a tettességet a részességtől (1878. évi V. törvénycikk 69-70. §), de a társtettességet a részeselek között említette. Ettől kezdve már létezik a tettesség és részesség törvényi elkülönítése. A kódexben a felbujtás a tettességgel azonosan volt elbírálandó, de a

---

² Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

bűnsegély a tettességnél enyhébbnek ítéltetett, akárcsak a kísérlet (1878. évi V. törvénycikk. 66. § és 69. §).

A társtettség tettesi körbe vonása végül az 1961. évi V. törvényben teljesült (1961. évi V. törvény 13. § (1)-(2) bekezdés).³

Az „elkövető” kifejezés tehát gyűjtőfogalom, magában foglalja mindazon személyeket, akik a bűncselekmény végrehajtásában közreműködnek. Ugyanakkor ezen személyek szerepe az adott bűncselekmény végrehajtásában, és ezáltal cselekményük tárgyi súlya - ebből következően büntetőjogi felelősségük - különböző lehet.

Ennek megfelelően az elkövetők körét két fő csoportra osztja a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban Btk.):

A Btk. 12. § értelmében elkövető a tettes, a közvetett tettes és a társtettes (a továbbiakban együtt: tettesek), valamint a felbujtó és a bűnsegéd (a továbbiakban együtt: részesek).

A Btk. 13. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja.

A (2) bekezdés szerint közvetett tettes az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer vagy fenyegetés miatt nem büntethető, illetve tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg.

A (3) bekezdés alapján társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.

A Btk. 14. § (1) bekezdés értelmében felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

---

³ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

A (2) bekezdés alapján bűnsegéd az, aki bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt.

A (3) bekezdés kimondja, hogy a részesekre is a tettesekre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni.

Részeseknek (bűnrészeseknek) nevezzük azokat a személyeket, akik cselekményükkel közreműködnek a bűncselekmény létrejöttében (pozitív feltétel), ám a törvényi tényállás egyetlen elemét sem valósítják meg (negatív feltétel).⁴

A részesek tehát nem valósítanak meg tényállásszerű magatartást, azaz egy bűncselekmény elkövetésében oly módon működnek közre, hogy tevékenységük az adott büntetőjogi törvényi tényállás keretein kívül esik. A részesség járulékos jellegét az adja, hogy tettesi alapcselekményt feltételez. Tettesi magatartás hiányában nincs részesség.

Ugyanakkor a járulékos jelleg nem azt jelenti, hogy a bűnrészesek büntetőjogi felelősségre vonásának előfeltétele lenne a tettes büntetőjogi felelősségre vonása. A részesek ugyanis akkor is felelősségre vonhatók, ha a tettes(ek) felelősségre vonására valamilyen oknál fogva nem kerül sor az eljárás során, így például, ha a büntető eljárás során kilétük nem volt megállapítható vagy más büntethetőségi akadály merült fel esetükben. A részesek tehát - bár cselekményük járulékos jellegű - önálló büntetőjogi felelősséggel tartoznak.⁵

A járulékos jelleg tehát szükségszerű, „*a tettesi alapcselekmény szükségessége azt jelenti, hogy*

a.) az elkövetéskor büntetőjogi felelősséggel tartozó tettesnek

b.) a Btk. Különös Részében meghatározott szándékos bűncselekményt

c.) legalább kísérleti szakba kell juttatnia.”⁶

A bűnrészesi cselekmény további jellemzői, hogy

---

⁴ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

⁵ BH. 2014. 38.

⁶ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

- valamennyi tettesi tevékenységhez, illetőleg egy másik bűnrészesi tevékenységhez is kapcsolódhat, feltéve, hogy az egy tettesi, társtettesi alpbűncselekmény bűnrészesé;
- befejezett bűncselekményhez, kísérlethez vagy - ha a törvény külön elrendeli - előkészületi cselekményhez is járulhat;
- minősítése általában a tettesi alpbűncselekményhez igazodik;
- delictum sui generis részesség esetében maga a részesi tevékenység képez befejezett bűncselekményi alakzatot;
- csak szándékos bűncselekményhez kapcsolódhat, fogalmilag kizárt gondatlan bűncselekményhez kapcsolódó felbujtás vagy bűnsegély;
- nemcsak az alpbűncselekménynek, hanem a bűnrészességnek is szándékosnak kell lennie, gondatlanul ugyanis nem lehet más személyt bűncselekmény elkövetésére rábírní, és bűncselekmény elkövetéséhez való gondatlan segítségnyújtás sem valósulhat meg;
- praeterintencionális (szándékon túli eredményű) bűncselekmények esetében a bírói gyakorlat hajlik a részesi tevékenység elismerésére.⁷

További jellemzője a részességnek, hogy a bűnrészes közreműködése olyan tényezője a bűncselekmény megvalósulásához vezető folyamatnak, amely okozati kapcsolatban van a tettesi cselekménnyel.

1. A bűnrészesség formái

A bűnrészességnek két formája van a hatályos szabályok szerint: a felbujtás és a bűnsegély.

A két forma között alapvető különbséget egyrészt az időbeliség szempontja ad, ennek értelmében a felbujtás a tettesi alapcselekmény megkezdése előtt, míg a bűnsegély a tettesi alapcselekmény megkezdése előtt és annak végrehajtása alatt, de főszabályként a befejezést megelőzően fejthető ki.

---

⁷ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

Kivételt csak az állapot-bűncselekmények képeznek, melyek tekintetében a bűnsegély a befejezést követően a bevégezethez, vagyis a jogellenes állapot megszűnéséig valósítható meg.⁸

Másrészt a két bűnrészesi forma közötti további különbséget a befolyásolni kívánt személy szándéka, annak léte adja tekintve, hogy a felbujtás esetén az elkövetési szándékot a bűnrészes alakítja ki, míg a bűnsegéd a már meglévő tettesi szándékot erősíti közreműködésével. Ennek további részletezésére a bűnrészesi magatartások bemutatása során kerül sor a dolgozat folytatásában.

Közös jellemzőjük, hogy a törvényi rendelkezés a részesség mindkét formája vonatkozásában a szándékos bűnösséget követeli meg, gondatlan részességről nem beszélhetünk egyik megvalósítási forma esetén sem.

Ugyanazon bűncselekményben egy adott személy csak egyetlen elkövetői alakzat miatt vonható felelősségre. A részesség alakzata közül a felbujtó a súlyosabb, ezért amennyiben a felbujtó egy cselekmény elkövetésénél egyben fizikai bűnsegéd is, akkor a bűnsegély beleolvad a felbujtásba, azaz az elkövető felbujtásért felel, mert a felbujtás a bűncselekményre történő szándék kialakítása miatt súlyosabbnak értékelendő, mint a fizikai bűnsegély.⁹

A jogszabály értelmében a bűnrészesekre főszabályként (Btk. 14. § (3) bekezdés) a tettesekre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a tettesekkel és a részesekkel szemben minden esetben ugyanazt a büntetést kell alkalmazni. A részesi tevékenységek megítélése között egy másik jogszabályi rendelkezés (Btk. 82. § (4) bekezdés) különbséget tesz, mivel bűnsegély esetében kétfokú leszállás lehetséges. A bűnrészesek büntetésének szabályait a későbbiekben - bűnrészesi formánként - részletesen kifejtem.

---

⁸ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

⁹ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06. és Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

2. A felbujtó

A Btk. 14. § (1) bekezdése értelmében felbujtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

A felbujtó büntetőjogi felelősségének alapja az, hogy az ő cselekménye nélkül a tettes nem valósította volna meg a bűncselekményt, tehát a felbujtó és a tettes cselekménye között - alanyi vonatkozásban - okozati összefüggés áll fenn.

Ugyanakkor, ha az alapcselekmény nem minősül bűncselekménynek, akkor az annak végrehajtására történő rábírás sem minősül felbujtásnak.

„Az alapbűncselekmény elkövetőjével szemben bizonyos esetekben büntethetőségi akadály állapítható meg. Ezek joghatása a felbujtóra nézve különböző lehet.

1. Büntethetőséget kizáró ok fennállása esetén az alábbi esetek lehetségesek:

- *Ha gyermekkorút, kóros elmeállapotban szenvedő személyt, kényszer, fenyegetés miatt nem büntethető vagy tévedésben levőt bír rá szándékosan bűncselekmény elkövetésére, akkor a felbujtó, mint közvetett tettes felel a cselekményéért.*
- *Az azonnali jogos védelem és végszükség esetében a büntetlenség a felbujtóra is vonatkozik.*

2. Ha az alapbűncselekmény elkövetőjével szemben büntethetőséget megszüntető ok áll fenn:

- *Ha a bűncselekmény elkövetése és jogerős elbírálása közötti időben bekövetkezett a tettes halála, ez a felbujtó felelősségét nem érinti. A felbujtó a létrejött bűncselekményre történő rábírás miatt az általános szabályok szerint felel.*
- *Ha a tettesi alapbűncselekmény elévült, úgy időmúlás miatt a felbujtás sem büntethető. El nem évülő bűncselekmények eseteiben természetesen a felbujtás sem évülhet el.*
- *Egyéni eljárási kegyelem (abolitio) esetében nem kizárt, hogy a tettes és a felbujtó felelőssége különvál. Egyikük részesülhet kegyelemben (idős életkora, előrehaladott vagy gyógyíthatatlan betegsége, netán más ok miatt), míg a másik személlyel szemben a büntetőeljárás lefolytatható.*

- *A közkegyelmi eljárási abolíció (amnesztia) esetében a kegyelemnek mind a tettesre, mind a felbujtóra ki kell terjednie.*
- *Tevékeny megbánás esetében eltérhet a tettes és a felbujtó felelőssége, például az egyikük eleget tesz a Btk. 29. § (1) bekezdésben meghatározott feltételeknek, míg a másik személy nem.*
- *A Btk. egyéb helyein szabályozott büntethetőséget megszüntető ok a tettesi felelősség elenyészését vonja maga után. Ilyen eset az például, ha a tettes alkalmatlan kísérletet (10. § (3) bekezdés) valósít meg. Ezekben az esetekben a felbujtó felelőssége követi a tettes felelősségét.”¹⁰*

A felbujtás elkövetési magatartása a rábírás.

A rábírás egy, a tettesre gyakorolt olyan pszichikai ráhatás, mely kialakítja a tettesben a konkrét bűncselekmény elkövetésére vonatkozó szándékot. A rábírás a felbujtói magatartás sikerességét jelenti, vagyis a pszichikai ráhatás eredményeképpen a tettes elköveti a bűncselekményt, vagy legalább megkezdi azt, mely utóbbi - amennyiben a törvény külön elrendeli - előkészületnek minősül. A rábírás megvalósulhat szóban, írásban, vagy ráutaló magatartással, illetve formája lehet kérés, kérlelés, rábeszélés, megbízás, utasítás, fogadás ajánlása, látszólagos lebeszélés, ajándék vagy egyéb előny ígérese, beszámítást ki nem záró kényszer, fenyegetés.¹¹

„Jelentősége nem a rábíró tevékenység mibenlétének, hanem hatásának van, amitől a tettesben nem csupán felébred, hanem elhatározottá is válik a bűncselekmény (alapcselekmény) elkövetésének szándéka.”¹²

Tipikus felbujtói tevékenység az ún. tippadás, azaz vagyoni vagy más előnyökkel járó célpont, helyszín, sértett kiválasztása, megjelölése, az elkövetés részleteinek kidolgozása, közlése.¹³

¹⁰ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06., azzal, hogy a jogszabályi hivatkozások hatályosításra kerültek

¹¹ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

¹² BH. 2012. 111.

¹³ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

„A rábírásnak mindig tevésben kell megnyilvánulnia, a mulasztás felbujtásként nem értékelhető. A rábírás legjellemzőbb sajátossága, hogy az szándékkiváltó hatású. Ez azt jelenti, hogy a tettes a felbujtó tevékenységének a következtében jut arra az elhatározásra, hogy bűncselekményt valósít meg. Lehetséges, hogy a tettes a felbujtó magatartás kifejtéséig egyáltalán nem kívánt bűncselekményt elkövetni, de az is elképzelhető, hogy a tettes már foglalkozott a bűncselekmény elkövetésének gondolatával. Mindkét esetben a felbujtás akkor állapítható csak meg, ha a felbujtó rábírása volt a szándékkiváltó döntő ok, aminek hatására határozta el a tettes a bűncselekmény elkövetését.

A felbujtott személy jellembeli vagy lelki tulajdonságainak, pszichés állapotának nincs jelentősége, annak ellenére, hogy mindezek nyilvánvalóan kihatnak a rábírói tevékenység végső eredményére.

A rábírásnak mindig konkrét bűncselekmény megvalósítására kell vonatkoznia, az általános jellegű, például „kövess el bűncselekményeket” buzdító nyilatkozat rábírásnak nem minősül. Ugyanakkor a rábírásnak nem kell a bűncselekmény elkövetése szempontjából releváns valamennyi körülményre, tényre, adatra utalnia, hanem elegendő, ha a felbujtó tisztában van az adott bűncselekmény jellegével, eredmény- bűncselekmény esetén az eredmény jellemzőivel.”¹⁴

A felbujtás csak szándékos bűncselekményhez kapcsolódhat, vagyis a felbujtás a szándékos bűncselekményre való szándékos rábírást jelenti. A szándékosság tehát a felbujtásnak nélkülözhetetlen eleme, erre a törvény is kifejezetten utal.

„A jogirodalomban vitatott, hogy a felbujtás megvalósítható-e eshetőleg szándékkal. Az uralkodónak tekinthető jogirodalmi álláspont szerint a felbujtó szándéka egyenes és eshetőleg egyaránt lehet, vagyis a tettesi alapcselekmény előidézése, mint eredmény tekintetében elégséges, ha a felbujtó közömbös. (...)

---

¹⁴ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

A felbujtónak tisztában kell lennie saját tevékenységével, annak rábíró jellegével és azzal, hogy a tettel milyen bűncselekményt akar megvalósítani. A felbujtó tudatának tehát át kell fognia a tettesi alapcselekmény tárgyi és alanyi oldalán jelentkező ismérveket. (...)

A felbujtói tevékenység szándékosságából következik, hogy a felbujtó nem büntethető a minőségi és a mennyiségi túllépésért, vagyis ha a tettes, bár a rábírás súlyos testi sértésre vonatkozott, emberölést vagy halált okozó testi sértést valósít meg, a felbujtó csak súlyos testi sértésért felel.

Ha a tettes enyhébben büntetendő bűncselekményt követ el, mint amire a felbujtás vonatkozott, a felbujtó felelőssége is ehhez igazodik.”¹⁵

Ugyanakkor ettől kis mértékben eltérő álláspontot juttatott érvényre a legfőbb bírói fórum 2012. évi 111. számú eseti döntésében, mely a mennyiségi túllépésre részletesebb, a fentiekől részben eltérő iránymutatást adott.

Ennek értelmében „a felbujtó is csak azért felel, amit szándéka átfogott, másrészt csak a tettes által ténylegesen megvalósított cselekmény miatt vonható felelősségre. Ekként a minősítés a tettesi alapcselekményhez igazodik.

Amennyiben a tettes ahhoz a bűncselekményhez képest, amire felbujtották, illetve amire a rábírás vonatkozott:

- más bűncselekményt követett el, vagy más bűncselekményt is megvalósított, akkor e túllépésért a felbujtó nem felel (ún. minőségi túllépés);
- a bűncselekmény súlyosabb változatát, minősített, illetve súlyosabban minősített esetét valósította meg, akkor e túllépésért felel a felbujtó (ún. mennyiségi túllépés); viszont ha a szándékon túli eredményt illetően a tettet csupán gondatlanság terheli (vegyes bűnösség), akkor e túllépésért a felbujtó nem felel;
- enyhébb bűncselekményt valósított meg, akkor pedig a felbujtó is csupán a megvalósult enyhébb bűncselekmény miatt vonható felelősségre; a tények (súlyosabb bűncselekmény) hiányát ugyanis a felbujtó szándéka nem pótolhatja. (...)

---

¹⁵ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

Amennyiben a felbujtó a leendő tettes számára eleve - a sértetti magatartástól függetlenül - behatárolja a végrehajtás terjedelmét, akkor szó lehet arról, hogy e szándékához mérten vizsgálandó a felelőssége. Ettől eltérő azonban a helyzet, ha a felbujtás - a sértett esetleges ellenállásának leküzdése végett - a végrehajtás terjedelmét nem korlátozza. Utóbbi esetben a felbujtó szándéka is - legalább eshetőlegesen - a korlátlan végrehajtáshoz igazodik, így akkor is felel a tettes által végrehajtott ilyen bűncselekményért, ha a sértett magatartása ténylegesen erre nem adott alapot. Ennek indoka az, hogy nyilvánvalóan nem lehet a sértetti - értelemszerű védekező - magatartáshoz mérten limitálni annak a felbujtónak felelősségét, aki a sértett ellenállásával, mint feltétlenül leküzdendő körülménnyel kifejezetten számolt.

A kifejtettek a felbujtó mennyiségi túllépésért való felelősségével azonos elvi alapon állnak.”¹⁶

Tehát a felbujtó büntetőjogi felelőssége a szándékossága terjedelmére korlátozódik. Ez azt jelenti, hogy tettesi túllépés esetén a tettes és a felbujtó felelőssége szétválik és más-más bűncselekményért felelnek.

„A tettes személyi vagy tárgyi tévedése a felbujtó büntethetősége szempontjából is közömbös. A felbujtó visszalépésének pedig csak akkor van jelentősége, ha a felbujtás eredményét elhárítja, vagyis ha le tudja beszélni a tettet az elkövetésről vagy a cselekményt feljelenti a hatóságnál és így meg lehet akadályozni annak végrehajtását. Amennyiben a tettes a felbujtó visszalépése ellenére a bűncselekményt elköveti, a felbujtó a büntetőjogi felelősségre vonás alól nem mentesül, kivéve, ha a tettes cselekménye kísérleti szakban marad és az eredményt a felbujtó önként elhárítja, így például ha a tettes által megmérgezett sértettnek ellenmérget ad be.”¹⁷

A már hivatkozott tankönyvi magyarázat szerint a felbujtó felbujtója ugyancsak felbujtó, míg a bűnsegéd felbujtója bűnsegéd. Többes vagy együttes felbujtásról beszélhetünk akkor, ha több egymással szándékegységben lévő személy rábírásának a hatására alakul ki a tettesben a bűncselekmény elkövetésének a szándéka.

---

¹⁶ BH. 2012. 111.

¹⁷ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

A Btk. 10. § (1) bekezdése értelmében kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be.

Ezen törvényi meghatározásból következik, hogy a felbujtás kísérlete fogalmilag kizárt, de abban az esetben, ha a tettes a bűncselekményt csak kísérleti stádiumba juttatja, a felbujtó is ennek a bűncselekménynek a kísérletéért felel.

A felbujtó büntetéséről a törvény akként rendelkezik, hogy a tettesre irányadó büntetési tétel alkalmazandó a részesre is.¹⁸

Ennek az az indoka, hogy a felbujtás döntő hatást gyakorol a tettes elhatározására, azaz a bűncselekmény létre sem jött volna a sikeres felbujtás nélkül.

A jogszabályi előírás ugyanakkor nem azt jelenti, hogy egy konkrét bűncselekmény tekintetében a tettesre és a felbujtóra ugyanazon büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására kerül sor, hanem azt, hogy a jogalkalmazó a bizonyítási eljárás eredményétől függően, egyéniesítés alapján alkalmazza a legalkalmasabbnak vélt büntetőjogi szankciót.¹⁹

Egy felbujtó magatartást tanúsító személy két esetben maradhat büntetlen:

- amennyiben a felbujtó a tettest még azelőtt, hogy megkezddte volna a bűncselekmény elkövetését, rábeszéli az elállásra;
- amennyiben a felbujtó az eredményt önként elhárítja.²⁰

3. A bűnsegéd

A Btk. 14. § (2) bekezdése szerint bűnsegéd az, aki bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt.

---

¹⁸ Btk. 14. § (3) bekezdés

¹⁹ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

²⁰ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

A részesség ezen típusa is - hasonlóan a felbujtáshoz - szándékos alapcselekményt feltételez, bár az ítélkezési gyakorlat köréből olyan eseti döntés is közzétételre került, amely a bűnsegélyt praeterintencionális (szándékon túli eredményű) bűncselekményekhez kapcsolódóan is megállapíthatónak tartja (BH 2000. 186.).

Ezen eseti döntésben „*a halált okozó testi sértés büntettének a bűnsegéde, aki az általa és a tettes által kiprovoált verekedés folyamatában - a sértett elleni tettlegességgel egyetértve - törött sörösüveg-nyakat azért ad az elkövető kezébe, hogy azt az ellenfelével szemben használja, és amellyel a tettes halálos sérülést okoz a sértettnek*”, így bűnsegédként elkövetett halált okozó testi sértés büntette miatt került az érintett - II. r. - vádlott elítélésre, melyet a legfelsőbb bírói fórum helyesnek talált a következő indokok alapján:

„*A részesség járulékos jellegéből az következik, hogy a részes cselekményének a jogi minősítése a tettes cselekményéhez igazodik, vagyis a tettes és a részes cselekménye ugyanannak a törvényi tényállásnak a keretei között minősül. Annak a vizsgálata során, hogy a bűnsegéd felelőssége mennyiben kapcsolódik a tetteséhez, az elkövetési magatartást és annak a körülményeit kell figyelembe venni. A II. r. vádlott nem tanúsított ugyan tényállásszerű magatartást, de szándék- és akarategységben volt az I. r. vádlottal a sértett bántalmazását illetően, (...) a jelenlétében, sőt tevékeny részvételével alakult ki a konfliktus közöttük és a sértett között. A II. r. vádlott érzelmileg is azonosult az I. r. vádlott magatartásával, (...) majd nem kívülállóként, hanem a konfliktus egyik előidézőjeként, az I. r. vádlott akarat-elhatározásával egyetértve adta a kezébe a verekedés közben azt az életveszélyes eszközt, amelyet másra, mint a testi épség sértésére nem is lehetett használni. Ebben a helyzetben félreérthetetlen volt a II. r. vádlott számára az is, hogy az üvegcsontot a verekedő testvére az ellenfele ellen használja, és azzal sérülést okozhat. Az eszköznek az I. r. vádlott részére a verekedés folyamán történő átadásakor ennek a felismerésével cselekedett, és az ő tevékeny közreműködése nélkül a helyrehozhatatlan eredmény be sem következhetett volna, így a II. r. vádlott az I. r. vádlott tettesi magatartásához fizikai bűnsegédként kapcsolódott. A halált okozó testi sértés büntettével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat ennek a bűncselekménynek a kapcsán*

megállapíthatónak tartja a társtettesi elkövetést, ugyanakkor a részesi magatartás megállapítása sem kizárt.”²¹

A bűnsegéd magatartásával előmozdítja egy adott bűncselekmény törvényi tényállásának más személy által történő megvalósítását, azaz bűnsegédi magatartásnak minősül minden olyan tevékenység, amely önmagában előkészület lenne.

Az elkövetési magatartás, a segítségnyújtás, melynek konkrét formája sokféle lehet, a hangsúly azonban azon van, hogy a bűnsegéd - a tettel szándékegységben - ne valósítson meg törvényi tényállási elemet, mert ez esetben már társtettségéről lenne szó.²²

„Vitatott a jogirodalomban, hogy a segítő szándékkal véghezvitt, ám az elkövetést valójában elő nem mozdító vagy éppenséggel hátráltató tevékenység megalapozza-e a bűnsegédi felelősséget.

A törvény nyelvtani értelmezése alapján a kérdés nemlegesen dönthető el, vagyis a tettesi alapcselekményt semmilyen formában nem segítő magatartás bűnsegélynek nem minősül, ilyenkor legfeljebb a bűnsegély - nem büntethető - kísérletéről beszélhetünk.”²³

Ugyanakkor amennyiben a bűnsegéd olyan tettesnek nyújt segítséget, akivel szemben büntethetőségi akadály áll fenn, felelőssége a dolgozatomban korábban részletezett felbujtó büntetőjogi felelőssége szerint alakul.²⁴

A bűnsegély elkövetési magatartása tehát a segítségnyújtás. Ez a segítségnyújtás többféle módon realizálódhat, így lehet:

- 1.) módját tekintve fizikai vagy pszichikai jellegű segítségnyújtás, illetőleg
- 2.) aktív vagy passzív magatartás, továbbá megnyilvánulhat
- 3.) tevékenység vagy mulasztás formájában.

---

²¹ BH. 2000. 186.

²² Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

²³ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

²⁴ A dolgozat korábbi hivatkozásai (1-2. pontjában írtak)

1.) Fizikai bűnsegély minden olyan segítségnyújtás, amely nem minősül a törvényi tényállásban meghatározott elkövetési magatartásnak, ugyanakkor előmozdítja a tettesi alapcselekmény végrehajtását, annak külső feltételeihez járul hozzá. Ennek konkrét formája a legkülönbözőbb lehet, így például a bűncselekmény eszközének elkészítése, átadása, az elkövető helyszínre szállítása, figyelő tevékenység végzése.

A fizikai bűnsegélyt ugyanakkor a társtettségétől akképpen lehet elhatárolni, hogy a társtettség a törvényi tényálláson belüli cselekmény, míg a fizikai bűnsegély a törvényi tényállás keretein kívüli közreműködés a bűncselekmény elkövetésénél.²⁵

A társtettségétől való elhatárolás tehát abban mutatkozik meg, hogy *„a fizikai bűnsegéd - szemben a társtettséssel - nem tanúsít tényállásszerű magatartást, mindössze a tettesi alapcselekmény külső feltételeit biztosítja.”*²⁶

A fizikai bűnsegély lényege a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges, illetve az azt könnyítő feltételek biztosítása, mely egyaránt lehet előzetes vagy egyidejű segítségnyújtás. Gyakori esetei az elkövetés eszközének - például fegyver, szerszám, szer, mérge, gépjármű, pénz - biztosítása, átadása, vagy az elkövetés helyszínének biztosítása, azaz az ún. „ört állás”, illetőleg gépjárművezetői, szállítói szerep vállalása.²⁷

A pszichikai bűnsegély a már meglévő tettesi szándéknak az azzal való egyetértés kifejezésre juttatásával történő erősítése. Szándékerősítő jellemzője abban mutatkozik meg, hogy a tettesben a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó szándék már kialakult, a pszichikai bűnsegéd ezen akarat-elhatározást erősíti oly módon, hogy a bűnsegéd a tettes pszichikumára hat a bűncselekmény elkövetésének előmozdítása érdekében.

Pszichikai bűnsegélynek minősül a bűncselekmény végrehajtásával kapcsolatos támogatás, tanácsadás, bátorítás, figyelmeztetés, biztatás, az elkövetéshez alkalmazandó eszköz, szer használatához tanácsadás, ígéret a bűncselekményből származó dolog elrejtésére, majd

---

²⁵ Nagy Ferenc, Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része (Korona Kiadó, 1998.) 227. oldal

²⁶ BH. 2010. 172.

²⁷ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

legalizálására, a bűncselekmény elkövetése előtt annak kilátásba helyezése, hogy az elkövető számára a menekülés lehetőségét biztosítja, valamint az ún. szándékerősítő jelenlét.²⁸

A pszichikai bűnsegélyt a felbujtástól a tettesre, annak pszichikumára gyakorolt hatása határolja el, vagyis az, hogy a felbujtás a tettes szempontjából szándékkiváltó hatással bír, míg a pszichikai bűnsegéd a tettes - korábban már kialakult, meglévő - szándékát erősíti.

2.) A bűnsegély elkövetése tipikusan aktív módon, tevőleges tevékenység útján történik, ugyanakkor - kivételesen - passzív magatartással is megvalósítható.

A passzív magatartás a bűncselekmény színhelyén való jelenlétet feltételezi, azaz a bűnsegéd a tettessel szándékegységben tartózkodik a bűncselekmény helyszínén, és jelenlétével, megjelenésével a tettesre bátorító, ösztönző, míg a sértettre bénító hatással van.

Önmagában azonban a bűncselekmény elkövetési helyén való passzív jelenlét a pszichikai bűnsegély megállapítására nem alkalmas. Így nem értékelhető pszichikai bűnsegélyként a bűncselekmény elkövetésének helyszínén való pusztá jelenlét, ha a jelenlévő passzív magatartást tanúsítva egyértelműen kivonja magát a történetekből, ahogyan ezt a BH 2003. 139. számú eseti döntés is tartalmazza.²⁹

Az érintett jogeset tényállása szerint a II. r. vádlott a bűncselekmény helyszínén elbújt egy személygépkocsiban, az ő személyét a sértett nem észlelte, az I. r. vádlott által alkalmazott erőszak tekintetében teljesen passzív magatartást tanúsított. A bírói döntés értelmében cselekményével még a pszichikai bűnsegédi magatartást sem valósította meg az I. r. vádlott által kifejtett erőszak tekintetében, erre figyelemmel *„nem értékelhető pszichikai bűnsegélyként a bűncselekmény elkövetésének helyszínén való pusztá jelenlétben megnyilvánuló olyan passzív magatartás, amely a tettesre nem gyakorol szándékerősítő hatást, illetve a sértett védekezésére nem hat bénítóan.”*³⁰

---

²⁸ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06. és Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

²⁹ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

³⁰ BH. 2003. 139.

Ugyanezen álláspont érvényesül a BH. 2007. 324. számú eseti döntésben, melynek értelmében „a bűnsegédi magatartásnak azon fogalmi eleme, miszerint a bűnsegéd tényállási elemet nem valósít meg - vizsgálandó, hogy a bűnsegélyre fizikai vagy pszichikai formában került-e sor. Utóbbi esetben különös körülményt igényel annak elemzése, hogy a bűncselekmény elkövetésénél jelenlét a tettesre (tettesekre) szándékerősítő hatást gyakorolt-e, s ha igen, azt a jelenlévő kívánta, vagy abba belenyugodott-e. Fentiek hiányában ugyanis önmagában a pusztán jelenlét bűnsegélynek nem tekinthető.”³¹

Büntetőjogi felelősség tehát csak abban az esetben terheli az elkövetési magatartást ki nem fejtő, de a cselekménynél jelen lévő személyt, ha

- tud a tettes bűncselekmény elkövetésére irányuló szándékáról,
- a tettel szándékegységben van, és
- a jelenléte szándékerősítő módon hat a tettesre.

A bűnsegély alanyi oldalát tekintve a bűnsegéd tisztában van azzal, hogy magatartása alkalmas egy tettesi bűncselekmény előmozdítására, továbbá hogy a tettes valamilyen bűncselekményt fog elkövetni, illetőleg saját cselekménye és a tettesi bűncselekmény között okozati összefüggés áll fenn. Szándékának tehát ki kell terjedni arra, hogy bűncselekmény elkövetéséhez nyújt segítséget, tudatának át kell fognia a tettesi alapcselekmény tényállási elemeit. Tudnia kell a tényállási elemet képező tettesi célzatról, illetőleg motívumról is, ugyanakkor az már nem szükséges, hogy ő maga is ilyen célzattal, motívumból cselekedjen.³²

Abban az esetben, ha a jelenlévő személy nem tud a tettes bűncselekmény elkövetésére vonatkozó szándékáról, pszichikai bűnsegélyről nem beszélhetünk. Így például ha az utcán sétáló két személy közül az egyik hirtelen megüti a szembe jövő passzív alanyt, és testi sértést okoz, a jelenlévő másik személy nem vonható felelősségre.³³

A tettel való szándékegység azt jelenti, hogy a jelen lévő személynek nem csak tudnia kell a tettes szándékáról, hanem azzal akarategységben kell lennie. Ezért, ha a jelenlévő személy bár tud a tettes

---

³¹ BH. 2007. 324.

³² Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06. és Nagy Ferenc, Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része (Korona Kiadó, 1998.) 227. oldal

³³ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

bűncselekmény elkövetésére vonatkozó szándékáról, azonban kifejezésre juttatja egyet nem értését, azt ellenzi vagy tiltakozik az elkövetés ellen, pszichikai bűnsegélyről ismételten nem beszélhetünk.³⁴ Ezzel kapcsolatban a BH. 2018. 267. számú eseti döntésben kifejtettek a következők:

„A bűnsegéd nem megvalósítja, hanem hozzájárul a tényállásszerű cselekményhez. A részesi szándék azzal a tettesi szándékkal mutat egyezőséget, amelyet kivált vagy amelynek véghezvitelét erősíti. A részes korlátozhatja a bűncselekményben közreműködésének hatókörét. (...) Alapvető kérdés a részesi magatartás tudattartalma és az ebből fakadó jogi minősítés. (...) Az elkövető, így a bűnsegéd választja meg magatartásának módját, ami helyzeti előnyéből fakadó lehetőség. Amennyiben nem korlátozza a külvilág számára világosan és a társa felé kifejezetten saját magatartása hatókörét, akkor az egyidejű, azonos térben, egymás észrevehető, elérhető, ekként közvetlen közelségében kifejtett elkövetői (tettesi és részesi) magatartások kölcsönösen szándékegységben vannak.

Ilyen külvilágbeli fizikai feltételek mellett ugyanis önmagában az érzékszervek természetes működése általi felfogóképességből adódóan nincs ésszerű alapja és ennél fogva indoka annak a következtetésnek, hogy az elkövető tudattartalma nem fogta át a másik elkövető magatartását.

Az adott körülmények között, aki bizonytalan jelenléte másokra való hatásában, a történések kimenetelében, akkor választhatja, hogy elmegy, eszközözt a bűncselekmény végrehajtásához nem biztosít. Amennyiben viszont ott marad, akkor legalább eshetőlegesen tudatában van annak, hogy olyan sérelem okozásába kapcsolódott be, ami nem határolt, nem limitált sem általa, sem más által. Erre vonatkozó, külvilágban felismerhető magatartás hiányában utóbb sem hivatkozhat a ténybeliség ellenében eredményesen arra, hogy kevesebbet gondolt a tettes szándékáról. (...)

A részes tetteshez társulása a tettes szándékához történik. A részesi szándék a tettesi szándékkal mutat egyezőséget, azt kiváltja vagy véghezvitel végett erősíti. Ezért büntetendő a részes.

A részesi szándék ekként nem a véghezvitelt követő, hanem az előtti vagy azzal egyidejű. Ebből az is következik, hogy a részesnek a becsatlakozása idején lehetősége van - ha ebben bizonytalan -

---

³⁴ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

behatárolni szándéktartalmát önmaga és a tettes felé, ha azonban ezt nem teszi, tehát a véghezvitel terjedelmét nem korlátozza, akkor számolnia kell azzal, hogy akárcsak folyamatos jelenléte, de jelen esetben az eszköz biztosítása is, olyanra bátorít, ami eredetileg nem állt szándékában. A tudatra vont következtetés alapja ekként ténybeli.”³⁵

A szándékerősítés, mint feltétel azt jelenti, hogy a tettes is tisztában legyen azzal, hogy társa a cselekvésével azonosul, a támogatására számíthat.

3.) A bűnsegély elkövetési magatartása, a segítségnyújtás általában tevékenységgel valósul meg, de kivételesen mulasztással is létrejöhet.

A mulasztásos bűnsegélyt az jellemzi, hogy az a személy, akit a más által elkövetett bűncselekmény megakadályozására nézve speciális jogi kötelezettség terhel, ennek ellenére nem tesz meg minden tőle telhetőt a megakadályozás érdekében, azaz a speciális jogi köteleességét - bár erre lehetősége van, - nem teljesíti. Ilyen eset például, ha a szülő nem lép fel az ellen, hogy a nevelése alatt álló fiataalkorú gyermeke bűncselekményt kövessen el.³⁶

„Bűnsegély esetében szándékos segítségnyújtásról lehet csak szó, ami azt jelenti, hogy a bűnsegéd tudatának át kell fognia azt a szándékos bűncselekményt, amihez segítséget kíván nyújtani, vagyis tudnia kell, hogy mit akar a tettes. Tisztában kell lennie továbbá a saját tevékenységével és annak a tettesre gyakorolt hatásával, tehát azzal, hogy előmozdítja a tettesi alapcselekmény végrehajtását. Mindezek ismeretében kell segítenie szándékosan a tettet a bűncselekmény elkövetésében. A bűnsegéd szándéka egyenes és eshetőleges is lehet. (...).

A tettesnek viszont nem kell tudomással bírnia arról, hogy ki nyújtott számára segítséget, ezért a bűnsegédi bűnrészesség megállapítható akkor is, ha a tettes a bűnsegéd személyét nem is ismeri. A pszichikai bűnsegély tényéről a tettesnek tudnia kell, a fizikai, illetve a mulasztásos bűnsegély esetében azonban nem szükséges, hogy a tettes tudjon arról, hogy segítséget nyújtottak számára a bűncselekmény elkövetéséhez. Így például aki véletlenül megtudja, hogy rablást kívánnak elkövetni

---

³⁵ BH. 2018. 267.

³⁶ Nagy Ferenc, Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része (Korona Kiadó, 1998.) 226. oldal

annak a banknak a sérelmére, ahol dolgozik, és a bűncselekmény végrehajtásának megkönnyítése érdekében szándékosan nyitva hagyja a pénztárterem ajtaját, bűnsegédként felel akkor is, ha a tettesek előzetesen erről semmit sem tudtak és az ajtó nyitott voltát a véletlennek tulajdonítják.”³⁷

Egyebekben közvetett bűnsegélynek minősül a felbujtónak és a bűnsegédnek nyújtott bűnsegély, a bűnsegéd rábírása bűnsegélyre, illetőleg az olyan bűncselekményeknél, amelyek a sértett beleegyezése esetén is megvalósulhatnak, a sértett rábírása a bűncselekményhez való hozzájárulásra.³⁸

A bűnsegéd büntetéséről a törvény akként rendelkezik, hogy a tettesre irányadó büntetési tétel alkalmazandó a részesre is.³⁹

Ezen jogszabályi rendelkezés azonban - csak úgy, mint a felbujtó esetében - nem azt jelenti, hogy a konkrét bűncselekmény kapcsán a bűnsegédet ugyanúgy kellene büntetni, mint a tettest.

A bűnsegéd cselekményének enyhébb megítélésére utal a Btk. 82. § (4) bekezdése, mely lehetővé teszi a kétfokú enyhítést bűnsegély esetén.

„A bűnsegéd önkéntes elállása - ha a tettes a bűncselekményt legalább elkezdi, azaz egy tényállási elemet megvalósít - önmagában nem szünteti meg a büntethetőségét, hanem csak akkor, ha megakadályozza azt, hogy a tettes a bűncselekményét véghezvigye.

Ha a bűnsegéd a tettes által elindított okfolyamatot tevékenységével önként megszakítja, kísérlet miatti büntethetősége megszűnik. A tettes büntethetősége azonban fennmarad.”⁴⁰

Tettesi túllépésre bűnsegély esetén is a felbujtásnál írtak az irányadóak.⁴¹

---

³⁷ Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.), internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06.

³⁸ Nagy Ferenc, Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része (Korona Kiadó, 1998.) 228. oldal

³⁹ Btk. 14. § (3) bekezdés

⁴⁰ Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.) internetes letöltés útján, letöltés ideje: 2018. 11. 06. és Nagy Ferenc, Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része (Korona Kiadó, 1998.) 227. oldal

⁴¹ A dolgozat korábbi hivatkozásai

Összefoglalva a bűnrészesség fajtáit tekintve, a rábírás és a segítségnyújtás járulékos jellegű cselekmények, melyek kifejtésükkor minden esetben egy másik személy által kivitelezendő vagy megvalósított cselekményt - tettesi alapcselekményt - feltételeznek. Ugyanakkor van olyan élet elleni bűncselekmény, melynek elkövetési magatartása maga a részesi magatartás, azaz a rábíró vagy segítségnyújtó magatartás, mely cselekmény a kvázi részesség önálló formája.

III. Az öngyilkosságban közreműködés bűncselekménye

„Ha nem akadályoztad meg a bűn elkövetését, amikor megtehetted volna, bűnrészes vagy.”

Lucius Annaeus Seneca

Mielőtt a konkrét bűncselekmény elemzésére rátérnék, az adott bűncselekménnyel érintett alapfogalmak filozófiai, teológiai és történeti bemutatásával folytatom tanulmányom tekintve, hogy az elemzett bűncselekmény alapvető emberi értékeket és jogokat, illetőleg a dolgozat fő vonulatát jelentő emberi akaratot érinti.

1. Történeti, filozófiai és teológiai gyökerek, aspektusok

Az emberi élet Istentől való ajándék a keresztény hitvallás szerint, felette csak Isten rendelkezhetik, ezért bűn ezen rendelkezési jogot magunkhoz vonni.

Az öngyilkosság egy sajátos emberi képesség, az emberi szabadság szimbóluma, a személyes önmegsemmisítési szándék kizárólag az emberre jellemző.⁴²

A katolikus egyház Katekizmusa az öngyilkosságról így tanít: *"Az öngyilkosság ellenkezik az emberi lénynek azzal a természetes törekvésével, hogy megőrizze és továbbadja az életet. Súlyosan ellenkezik a helyes önszeretettel is. Ugyanakkor sérti a felebaráti szeretetet is, mert jogtalanul megszakítja a szolidaritás kapcsolatát a családi, nemzeti és emberi közösségekkel, melyekkel szemben kötelességeink vannak. Az öngyilkosság ellenkezik az élő Isten szeretetével. (...) Súlyos*

---

⁴² Filó Mihály: Asszisztált öngyilkosság és az életvégi döntések Európában - tettesség, részesség, önrendelkezés (Állam- és Jogtudomány, 2016/4. szám, 121. oldal)

pszichés zavarok, a megpróbáltatástól, szenvedéstől vagy kínzástól való súlyos szorongás vagy félelem csökkenthetik az öngyilkos erkölcsi felelősségét. Nem kell elveszitenünk a reményt az öngyilkosok örök üdvösségének kérdésében. Isten olyan utakon, melyeket csak Ő ismer, alkalmat adhat nekik az üdvösséges bűnbánatra. Az Egyház imádkozik azokért, akik öngyilkosságot követtek el."⁴³

A keresztény vallás tehát úgy véli, hogy a mentális betegségek és a szenvedéstől való súlyos félelem csökkentik az öngyilkosságot elkövető személy felelősségét. Az ellenérvek többek között a következők: az ötödik parancsolat pontosabb fordítása a „te nem fogsz gyilkosságot elkövetni”, nem vonatkozik szükségszerűen magára a megszólított személyre; Isten szabad akaratral ruházta fel az embert; aki a saját életét kioltja, nem sérti jobban Isten Törvényét mint az, aki betegségből kigyógyít; a Biblia Isten több követőjéről is említést tesz, akik öngyilkosságot követtek el végzetes kárhozátás nélkül.⁴⁴

Ami az öngyilkosság más vallási megközelítéseit illeti, a judaizmus a földi élet megbecsülésének fontosságára összpontosít, és ezért az öngyilkosság Isten földi jóságának a megtagadásával egyenlő. Az iszlám vallás egyértelműen tiltja az öngyilkosságot. A hinduizmus rendszerint elítéli az öngyilkosságot és egyenértékűnek tartja egy másik személy meggyilkolásával. Hindu írások megerősítik, hogy aki öngyilkosságot követ el, az a szellemvilág részévé válik és addig kóborol a földön, amíg az élete tartott volna, ha nem lett volna öngyilkos. Ennek ellenére a hinduizmus elismeri az ember jogát ahhoz, hogy véget vessen a saját életének, ha azt erőszak nélkül, önkéntes éhhalál útján teszi.⁴⁵

Filozófiai szempontból az öngyilkosság megítélése nagyon változó arra vonatkozóan, hogy az erkölcsileg elfogadható-e, kezdve a teljes ellenállástól - mely szerint az öngyilkosság etikátlan és erkölcstelen - egészen a szent és sérthetetlen jog elismeréséig, amely mindenkit (még a fiatal és egészséges személyeket is) megillet, aki úgy gondolja, hogy racionálisan és lelkiismeretesen eljutott addig a döntésig, hogy véget vet a saját életének.

---

⁴³ A dolgozat ezen része https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%96ngyilkoss%C3%A1g#cite_note-128 és Bérces Viktor: A rábírás mint elkövetési magatartás értelmezésének kérdései részesség, illetőleg öngyilkosságban közreműködés esetén (Jogelméleti Szemle 2015/1. szám) című tanulmányának összevetésén alapul. Letöltés ideje: 2017. június

⁴⁴https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%96ngyilkoss%C3%A1g#Vall%C3%A1si_meg%C3%ADt%C3%A9l%C3%A9se,

⁴⁵ előző hivatkozás helyén

Az öngyilkosságot elutasító keresztény filozófusok például Hippói Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás vagy Immanuel Kant, illetőleg Mill szabadságra és autonómiára összpontosítása azt jelentette, hogy kizárja azokat az alternatívákat, amelyek megakadályozhatják az embert abban, hogy a jövőben önálló döntéseket hozzon. Mások az öngyilkosságot a személyes választás jogos kérdésének tartják. Ezt az álláspontot képviselők úgy tartják, hogy senkit nem szabad arra kényszeríteni, hogy akarata ellenére szenvedjen, különösen olyan körülményektől, mint a gyógyíthatatlan betegségek, mentális betegség és időskor, amikor nincs kilátás a javulásra. Elvetik azt a hitet, amely az öngyilkosságot irracionálisként állítja be, azzal érvelnek, hogy komoly fájdalomtól vagy traumától szenvedő embereknek lehet ez az utolsó kiútja. Az ennél is határozottabb álláspont szerint az embereknek meg kellene engedni, hogy önállóan döntsenek a halálukról attól függetlenül, hogy szenvednek-e vagy sem. Ez utóbbi irányzatot képviseli többek közt a skót empirista David Hume vagy az amerikai Jacob Appel.⁴⁶

A suicidium történetét tekintve⁴⁷ az ókori Athénban az állam megtagadta a megszokott temetést és tiszteletadást azoktól, akik az állam jóváhagyása nélkül követtek el öngyilkosságot, és ezeket a halottakat magányosan temették el a város peremén, sírkő és minden egyéb jelzés nélkül. Az ókori Görögországban és Rómában az öngyilkosság a katonai vereség feldolgozásának elfogadható módszere volt. Míg az Ókori Rómában az öngyilkosság eleinte engedélyezett volt, később bűntényként kezelték az államra háruló költségek miatt.

XIV. Lajos francia király 1670-es rendelkezése szerint az önkéz általi halott ember testét arccal lefelé végigvonszolták az utcákon, majd felakasztották vagy egy szemétdombra hajították és elkobozták a halott összes személyes tulajdonát. A történelem során a keresztény egyház kiközösítette az öngyilkosságot megkísérlőket, és az öngyilkosság miatt elhunytakat a szentelt sírkerteken kívülre temették.

---

⁴⁶https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%96ngyilkoss%C3%A1g#Vall%C3%A1si_meg%C3%ADt%C3%A9l%C3%A9se,

⁴⁷ előző hivatkozás helyén

A kései 19. században Nagy-Britanniában az öngyilkossági kísérlet gyilkossági kísérletnek számított és akasztással büntették. Európában a 19. században az öngyilkosságot kezdetben bűnös eredetűnek tartották, majd ez később változott és elmebetegségből fakadónak tekintették.

Napjainkban a legtöbb nyugati országban az öngyilkosság már nem bűn, habár a középkortól legalább az 1800-as évekig az volt, ugyanakkor számos iszlám országban még ma is bűncselekménynek minősül. Ausztráliában az öngyilkosság nem bűn, de bűnnek minősül öngyilkosságot javasolni, arra buzdítani, vagy azt elősegíteni és másoknak ebben segítséget nyújtani. Az ausztrál jogszabályok kifejezetten megengedik, hogy bárki „ésszerűen szükséges erőt” alkalmazzon acélból, hogy megakadályozza egy másik személy öngyilkosságát.

Európában az öngyilkosság jelenleg egy országban sem számít bűncselekménynek.

Anglia és Wales az öngyilkosságról szóló törvénnyel (Suicide Act) 1961-ben, az Ír Köztársaság pedig 1993-ban törölte a bűntények közül. Németországban az aktív eutanázia törvénytelen és az öngyilkosság alatt jelenlevőket vészhelyzetben elmulasztott segítségnyújtás miatt lehet felelősségre vonni. Svájcban a lausanne-i legfelsőbb bíróság 2006-ban egy határozatában engedélyezte egy névtelenségét megőrző, hosszú ideje elmeorvosászati nehézségekkel küzdő személy számára, hogy véget vessen az életének.

Indiában az öngyilkosság törvénytelen és a család számára jogi nehézségekkel jár.

Az Egyesült Államokban az öngyilkosság nem törvénytelen, de az öngyilkossági kísérlet büntethető. Ugyanakkor az öngyilkosság segítése Oregon és Washington államban törvényes.⁴⁸

Ami hazánkat illeti, Magyarország Alaptörvénye védelmezi az emberi életet, Szabadság és felelősség című fejezetének II. cikke ekként rendelkezik:

„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

---

⁴⁸https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%96ngyilkoss%C3%A1g#Vall%C3%A1si_meg%C3%ADt%C3%A9l%C3%A9se

Az élethez való jog mind a nemzetközi dokumentumok, mind az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján korlátozhatatlan, abszolút jellegű és megelőz minden más jogot. Éppen ebből kifolyólag a büntetőjogi rendelkezések is védelmezik ezen emberi jogot, mely védelemnek speciális esete az élet önkezűleg való „eldobásához” történő külső segítségnyújtás büntetendősége.

A hazai dogmatika szerint az öngyilkosság nem tartozik az élet elleni bűncselekmények közé, annak kísérlete sem büntetendő.

Az 1878. évi V. törvénycikk, a Csemegi-kódex volt az első törvény, amely már semmilyen szankciót nem helyezett kilátásba az öngyilkosságot megkísérlő személlyel szemben tekintve, hogy - Angyal Pál érvei szerint - egyrészt, ha eredményes az öngyilkosság, nincs olyan személy, akit felelősségre lehetne vonni, másrészt kísérlet esetén nincs ok a büntetésre, mivel az öngyilkos nyilvánvalóan beszámíthatatlan. Ugyanakkor a Csemegi-kódex 283. §-a már önálló tényállásként szabályozta az öngyilkosságban közreműködést és három év fogazással volt büntetendő az, aki más öngyilkosságra rábírta vagy e célra eszközöket szolgáltatott.⁴⁹

A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény az öngyilkosságot ugyan nem rendelte büntetni, de azt „a szocialista erkölccsel ellentétes és társadalomra veszélyes cselekménynek” tartotta, valamint továbbra is bűncselekményként szabályozta az abban való közreműködést.

Az 1978. évi IV. törvény (régóta Btk.) 168. §-a akként rendelkezett, hogy „aki más öngyilkosságra rábírta vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, büntetett követ el és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”, tehát fenntartotta az önálló szabályozást.

A rendszerváltás előtt az akkori elnevezés szerinti Legfelsőbb Bíróság 1981-ben foglalkozott utoljára részletesebben az öngyilkosság kérdésével: „A Btk. az öngyilkosságot, illetőleg annak megkísérlését nem tekinti bűncselekménynek. Minthogy azonban az öngyilkosságot a közfelfogás elítéli és az erkölcsi

---

⁴⁹ Bérces Viktor: A rábírás mint elkövetési magatartás értelmezésének kérdései részesség, illetőleg öngyilkosságban közreműködés esetén című tanulmány (Jogelméleti Szemle 2015/1. szám) 6-7. oldal, a hivatkozás Angyal Pál: Az ember élete elleni bűncselekmények és a párviadal (1928.) című könyvében és Belovics Ervin: Az öngyilkosság büntetőjogi értékelésének sajátosságai (Magyar Jog, 2014/3.) 194. oldal című tanulmányán alapul.

normákkal is ellentétes, ennek megelőzése érdekében a Btk. 168. §-a az ehhez kapcsolódó járulékos jellegű magatartásokat - nevezetesen az erre való rábírást és az ehhez való segítségnyújtást - önálló (sui generis) bűncselekménynek nyilvánítja.”⁵⁰

A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény a régi Btk. 166. §-ában szabályozott emberölés bűncselekményének tényállását egészítette ki azáltal, hogy emberölés tettesének büntetőjogi felelősségét állapította meg annak, aki 14. életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt bír rá öngyilkosságra.

Ezen rendelkezést a Btk. is fenntartja és 160. § (5) bekezdésében akként rendelkezik, hogy az (1) bekezdés (emberölés alapesete) szerint büntetendő, aki tizennegyedik életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt öngyilkosságra rábír, ha az öngyilkosságot elkövetik.

Jelenleg a cselekmény szigorúbb megítélése jegyében a jelenleg hatályos büntető törvénykönyv önálló bűncselekményként szabályozza az öngyilkosságban közreműködést.

2. A bűncselekmény elemzése

A Btk. 162. § (1) bekezdése szerint aki mást öngyilkosságra rábír, vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A szigorítást mutatja, hogy a cselekmény minősített esetet is „kapott”:

A (2) bekezdés értelmében az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt bír rá öngyilkosságra, vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

---

⁵⁰ BH. 1983.7.

A bűncselekmény mindkét esetének objektív büntethetőségi feltétele, hogy az öngyilkosság eredményesen elkövetésre vagy megkísérlésre kerüljön. Ezen feltétel nélkül ugyanis alaptalan feljelentésekre vagy más nem kívánatos következményekre kerülhetne sor. Ezen túlmenően ez következik azon körülményből is, hogy sui generis delictum rangjára emelt kvázi részességről van szó, amelynek járulékos jellegére tekintettel befejezett vagy legalább is megkísérelt alapcselekménynek kell fennállnia.⁵¹

A bűncselekmény jogi tárgya⁵² az emberi élet sérthetlenségéhez fűződő társadalmi érdek. A bűncselekmény egy sui generis részesi jellegű magatartást rendel büntetni azzal, hogy azon cselekmény, amelyhez ez a sajátos részesség járul (tehát maga az öngyilkosság, illetve annak kísérlete) nem minősül bűncselekménynek.

Az (1) bekezdés elkövetési magatartása vagy a rábírás, vagy a segítségnyújtás.

Edvi Illés Károly szerint: *„Semmi sem esik a rábeszélő, vagy a segítő mentségére. Ez utóbbi nyugodt elmével, teljes öntudattal és hideg számítással működik közre embertársának megsemmisítésében, sőt gyakran ahelyett, hogy visszatartóztatná őt a végzetes lépéstől, maga költi fel benne az ún. társadalmi menthetetlenség bűnös előítéletét.”*⁵³

A rábírás tényleges felbujtói (Btk. 14. § (1) bekezdés) tevékenységet jelent, mely tevékenység hatására a passzív alany elhatározza az öngyilkosságot és legalább megkísérli azt. Ezen szándékkiváltó jellegű rábírásnak tehát okozati kapcsolatban kell állnia a suicid cselekménnyel vagy annak kísérletével.

A rábírás módját a törvény nem határozza meg, így - a közvetett tettességet eredményező, beszámítási képességet kizáró kényszer és fenyegetés, valamint a szándékosságot kizáró megtévesztés kivételével - bármilyen magatartás alkalmas lehet a felbujtás megállapítására, ha annak

---

⁵¹ Görgényi Ilona-Gula József-Horváth Tibor-Jacsó Judit-Lévay Miklós-Sántha Ferenc-Várady Erika: Magyar büntetőjog - Különös rész (Complex Kiadó, 2013.), letöltés ideje: 2017. június

⁵² Az elemzés Hegedűs István-Juhász Zsuzsanna-Karsai Krisztina-Katona Tibor-Mezölaki Erik-Szomora Zsolt-Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., 2013.) 259-262. oldal és Görgényi Ilona-Gula József-Horváth Tibor-Jacsó Judit-Lévay Miklós-Sántha Ferenc-Várady Erika: Magyar büntetőjog - Különös rész (Complex Kiadó, 2013., letöltés ideje: 2017. június) összevetésén alapul.

⁵³ Filó Mihály: Asszisztált öngyilkosság és az életvégi döntések Európában - tettesség, részesség, önrendelkezés (Állam- és Jogtudomány, 2016/4. szám, 130. oldal), az idézet Edvi Illés Károly: A magyar büntető törvénykönyv magyarázata (1909.) című kommentárjából származik.

nyomán a tettesben kialakul a konkrét bűncselekmény elkövetésére irányuló komoly akarat-elhatározás és ennek nyomán a bűncselekményt legalább a kísérlet szakába juttatja.

A felbujtásnak tehát szándékkiváltó hatásúnak kell lennie ezen bűncselekmény esetében is, mely hatás alapján határozható el a szándékerősítő pszichikai bűnsegélytől. Ez utóbbi szerint, ha a passzív alanyban már eleve megvolt az öngyilkossági szándék és az elkövető magatartása ezt csak megerősítette, akkor ezt a szándékerősítő magatartást már pszichikai bűnsegélynek minősül, mely az alaptényállás második fordulatát valósítja meg.

Az eredménytelen rábírás ugyanakkor nem minősül bűncselekménynek, mivel a jogszabály ezen bűncselekmény előkészületét nem rendeli büntetni.

A bűncselekmény második fordulatát megvalósító segítségnyújtás tehát bűnsegédi tevékenység, mely átfogja a dolgozatban előzőekben kifejtett fizikai és pszichikai bűnsegély eseteit is. Az öngyilkosság elkövetését könnyítő segítségnyújtás - állhat akár tevésben, akár mulasztásban (Btk. 14. § (2) bekezdés), mindkét cselekvési (vagy nem cselekvési) forma előmozdítja vagy megkönnyíti a passzív alany öngyilkosságát.

A fizikai bűnsegéd a passzív alany cselekményének külső feltételeihez járul hozzá, ilyen például az öngyilkosság végrehajtására alkalmas eszközök átadása, vagy ezeknek a suicid cselekmény végrehajtására alkalmassá tétele, felvilágosítás az eszközök vagy anyagok (méreg, gyógyszer, egyéb kémiai anyagok, vegyszerek) felhasználására, tanácsadás.

A pszichikai bűnsegéd a passzív alany szándékát tipikusan nyilatkozatával erősíti, de az is előfordulhat, hogy konkrét esetben önmagában a bűnsegéd jelenléte is támogatólag hat rá. A támogató hatással nem bíró pusztán jelenlét azonban nem alapozhat meg bűnsegélyi felelősséget, ugyanakkor más bűncselekményt - segítségnyújtás elmulasztása Btk. 166. § - megvalósíthat.⁵⁴

---

⁵⁴ Az elemzés Hegedűs István-Juhász Zsuzsanna-Karsai Krisztina-Katona Tibor-Mezőlaki Erik-Szomora Zsolt-Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., 2013.) 259-262. oldal és Görgényi Ilona-Gula József-Horváth Tibor-Jacsó Judit-Lévay Miklós-Sántha Ferenc-Várady Erika: Magyar büntetőjog - Különös rész (Complex Kiadó, 2013., letöltés ideje: 2017. június) összevetésén alapul.

Ugyanakkor a sértett szabad akaratának hiánya esetén már közvetett tettességgel elkövetett emberölés tényállása valósul meg, amikor a sértett tévedés alapján fordul maga ellen, melyet az elkövető kihasznál oly módon, hogy a sértettet eszközként használja fel „nyereségvágyból” például, mint ahogyan az Németországban, az ún. „Sirius-ügy”-ben is történt. Ezen esetben az elkövető egy fiatal női sértettet abban a hitben tartott, hogy a Siriusról származik, ezért új testet adhat neki - mely test a Genfi-tó felett lebegő, vörös teremben van -, ha az utasításai szerint elköveti az öngyilkosságot. Az elkövetés előtt azonban egy jelentős összegű életbiztosítást kell kötnie - mivel a csillaglakók is pénzből élnek -, melynek kedvezményezettjeként a tettet kellett megjelölnie. Az elkövető ebben az esetben „szerszámként” (eszközként) használta a sértettet, miközben teljes tudatában volt állításai valótlanosságával.⁵⁵

Ha az elkövető a rábíró magatartáson felül még segítséget is nyújt az öngyilkosság végrehajtásához, a rábírással elkövetett öngyilkosságban közreműködést kell akkor is megállapítani, mivel - mint súlyosabb elkövetési alakzat - magába olvasztja a segítő tevékenységet.

A bűncselekmény passzív alanya az a más élő személy, aki véget vet az életének, vagy legalább megkísérli azt, ez bárki lehet.

Ugyanakkor a passzív alany (sértett) életkorának jelentősége van az elkövető felelősségre vonása szempontjából:

A 14. életévét be nem töltött, azaz gyermekkorú sértett esetén vélelmezni kell az akaratú képesség hiányát, emiatt az elkövető (közreműködő) cselekménye vagy emberölésnek vagy öngyilkosságban közreműködésnek minősül, az elhatárolási ismérvet az elkövetési magatartás fajtája, illetőleg az eredmény jelenti:

---

⁵⁵ Filó Mihály: Asszisztált öngyilkosság és az életvégi döntések Európában - tettesség, részesség, önrendelkezés (Állam- és Jogtudomány, 2016/4. szám, 125-126. oldal)

Rábírás, mint elkövetési magatartás esetén:

- Amennyiben az elkövető 14. életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt bír rá az öngyilkosságra, akkor a Btk. 160. § (5) bekezdés szerinti emberölés bűncselekménye miatt felel, függetlenül a saját életkorától.
- Amennyiben a 18. életévét betöltött elkövető 14. életévét már betöltött, de a 18. életévét még be nem töltött (és akaratnyilvánításra képes vagy korlátozottan képes) személyt bír rá az öngyilkosságra, illetőleg annak megkísérlésére, a Btk 162. § (2) bekezdése szerinti öngyilkosságban közreműködés valósul meg.
- Amennyiben a sértett 18. életévét betöltötte (nagykorú) és más okból sem minősül akaratnyilvánításra képtelen személynek, a rábíró cselekmény a Btk. 162. § (1) bekezdését (első fordulat) valósítja meg.

Segítségnyújtás, mint elkövetési magatartás esetén:

- mind a 14. életévét betöltött, de a 18. életévét még be nem töltött,
- mind a 14. életévét be nem töltött személy öngyilkosságához való segítségnyújtás a Btk. 162. § (2) bekezdése szerinti öngyilkosságban közreműködést valósítja meg tekintve, hogy az emberölés 160. § (5) bekezdése szerinti tényállás nem tartalmazza a segítségnyújtást elkövetési magatartásként, csak a rábírást.⁵⁶

A bűncselekmény tettese bárki lehet az öngyilkossággal érintett személyen kívül, a cselekmény társtettességben is elkövethető.

Többes - több személy által elkövetett közös - öngyilkosság esetén a kezdeményező személy felelősségét kell a Btk. 162. § alapján vizsgálni/megállapítani életben maradása esetén.

Az elemzett bűncselekmény csak szándékosan követhető el, ez következik egyébként a két részesi alakzat fogalmából is.

---

⁵⁶ Az elemzés Hegedűs István-Juhász Zsuzsanna-Karsai Krisztina-Katona Tibor-Mezőlaki Erik-Szomora Zsolt-Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., 2013.) 259-262. oldal és Görgényi Ilona-Gula József-Horváth Tibor-Jacsó Judit-Lévay Miklós-Sántha Ferenc-Várady Erika: Magyar büntetőjog - Különös rész (Complex Kiadó,2013., letöltés ideje: 2017. június) összevetésén alapul.

Ugyanakkor a szándékosság mindkét formája szóba jöhet, de tipikus az egyenes szándék. A szándékosság itt azt jelenti, hogy az elkövető tudatának ki kell terjednie a másik személy öngyilkossági akarat-elhatározásának a kiváltására (vagy erősítésére) és arra, hogy a tanúsított magatartás alkalmas erre, illetve alkalmas lehet az öngyilkosság elkövetésének megkönnyítésére (lehetővé tételére), illetőleg az elkövető a sértett öngyilkosságát kívánja vagy abba belenyugszik. Mind a rábíró, mind a segítségnyújtó elkövetési magatartás lehet célzatos, bár a célzat jelen bűncselekménynek nem tényállási eleme. Az elkövető célja, különösen annak aljas jellege okán ugyanakkor a büntetéskiszabás keretein belül értékelhető.⁵⁷

A törvény ezen cselekmény gondatlan elkövetését nem bünteti, a gyakorlatban mégis előfordul olyan eset, amikor az elkövető gondatlansága mozdítja elő a sértett öngyilkosságát. Ilyen eset például, ha suicid hajlamú személy birtokába az elkövető hanyagsága miatt kerül öngyilkosságra alkalmas eszköz vagy anyag -, ez esetben legfeljebb gondatlan emberölés miatt vonható felelősségre. A közreműködő tettest segítségnyújtási kötelezettség nem terheli, ha azonban a „közreműködése” gondatlan a későbbi öngyilkosság megkísérlésében, akkor viszont igen.

A (2) bekezdés szerinti cselekmény abban különbözik az (1) bekezdés szerintitől, hogy csak 18. életévét betöltött, nagykorú személy követheti el és a sértetti kör okán ezen cselekmény súlyosabban büntetendő, mivel ezen cselekmény sértettje a 18. életévét még be nem töltött személy.

Ugyanakkor a 14. életévüket be nem töltött, gyermekkorú sértett sérelmére - a Btk. 160. § (5) bekezdés miatt - ez a változat csak akkor realizálódhat, ha az öngyilkosság sikertelen marad vagy az elkövető cselekménye nem rábírási, hanem segítségnyújtás az öngyilkosság elkövetéséhez. Az előbbi helyzetet nem lehet a 160. § (5) bekezdés kísérletének tekinteni, amennyiben a rábírási - erre irányuló szándékkal - megvalósult, mert az emberölési tényállásnál az öngyilkosság tényleges bekövetkezése az objektív büntetethezőségi feltétel, így tehát annak hiányában nem lesz büntetendő az elkövető.

Egyebekben a (2) bekezdés szerinti cselekményre az (1) bekezdésnél írtak az irányadóak az elkövetési magatartások azonosságára figyelemmel.

---

⁵⁷ Az elemzés Hegedűs István-Juhász Zsuzsanna-Karsai Krisztina-Katona Tibor-Mezőlaki Erik-Szomora Zsolt-Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., 2013.) 259-262. oldal és Görgényi Ilona-Gula József-Horváth Tibor-Jacsó Judit-Lévay Miklós-Sántha Ferenc-Várady Erika: Magyar büntetőjog - Különös rész (Complex Kiadó,2013., letöltés ideje: 2017. június) összevetésén alapul.

Befejezett a bűncselekmény eredményes öngyilkosság esetén, illetve akkor is, ha az öngyilkosságot megkísérelték.

Kísérletként a bűncselekmény nem fordulhat elő, az öngyilkosság megkísérlése előtti felhívó (eredménytelen rábírás) vagy segítő magatartás büntetlen előkészületként tekinthető, mint ahogy az már előzőleg említésre került.⁵⁸

A bűncselekmény rendbelisége a passzív alanyok (sértettek) számához igazodik.

Tekintettel arra, hogy jelen dolgozat több alkalommal is kitért az emberölés Btk. 160. § (5) bekezdése szerinti esetére, elengedhetetlen annak megemlítése legalább oly mértékben, amennyiben az összefügg az öngyilkosságban közreműködés bűncselekményével.

Ennek tényállása a következő:

A Btk. 160. § (5) bekezdése kimondja, hogy az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki tizennegyedik életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt öngyilkosságra rábír, ha az öngyilkosságot elkövetik.

A visszautalás folytán hivatkozott emberölés alapesete, melynek törvényi tényállása így szól:

A Btk. 160. § (1) bekezdése értelmében aki mást megöl, büntett miatt öt évtől tizenöt évi terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az (5) bekezdés szerinti cselekmény elkövetési magatartásként csak a rábírás tevékenységét tartalmazza, és ezen cselekmény sértettje csak 14. életévét be nem töltött, tehát gyermekkorú, vagy akaratnyilvánításra képtelen személy lehet.

---

⁵⁸ Az elemzés Hegedűs István-Juhász Zsuzsanna-Karsai Krisztina-Katona Tibor-Mezőlaki Erik-Szomora Zsolt-Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., 2013.) 259-262. oldal és Görgényi Ilona-Gula József-Horváth Tibor-Jacsó Judit-Lévay Miklós-Sántha Ferenc-Várady Erika: Magyar büntetőjog - Különös rész (Complex Kiadó, 2013., letöltés ideje: 2017. június) összevetésén alapul.

Az állandó bírói gyakorlat a gyermekkorú sértett esetén eleve kizárja a szabad akaratú öngyilkosság lehetőségét.

Megjegyzendő, hogy az akaratnyilvánításra képtelen sértettnek az öngyilkosságra rábírása értelmezhetetlen. Az ilyen személynek állandó jelleggel, vagy esetileg nincs jogi értelemben figyelembe vehető akarata, illetve olyan személy is ide tartozik, aki az akaratát nem képes kifejezésre juttatni. Ide sorolhatóak például az öntudatlanság különböző formái: eszméletvesztés, hipnotikus állapot, kábítószeres befolyásoltság, vagy a kóros elmeállapot. A jogalkotó feltehetően ez utóbbi kört szerette volna többletvédelemben részesíteni, de a meghatározás túl tág ez esetben, mivel az elkövetési magatartás kifejtése nem lehetséges öntudatlan személy esetében.⁵⁹

3. Elhatárolás

Az emberölés és a segítségnyújtással megvalósított öngyilkosságban közreműködés elhatárolásának kérdésével is foglalkozik a 3/2013. Büntető Jogegységi határozat III. pontja, melynek 1. és 4. pontja a következő:

„1. Az emberölés Btk. 160. §-ának (5) bekezdése az öngyilkosságban közreműködéshez [Btk. 162. §] képest speciális törvényi tényállás, amely az emberölés alapesete szerint [160. § (1) bek.] rendeli büntetni azt, aki tizennegyedik életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt arra bírja rá, hogy maga váljon meg az életétől, ha az öngyilkosságot elkövetik.

A törvényi tényállás eredmény-bűncselekmény. Befejezettségéhez az szükséges, hogy az öngyilkosság végrehajtása folytán a passzív alany halála bekövetkezzék. Amennyiben tehát a passzív alany az öngyilkosság fogalmi ismérveit kimerítő magatartást megkezdte, de nem fejezte be, avagy befejezte, de a halál (az önkéntes elállás, illetőleg az önkéntes eredmény-elhárítás kivételével) bármely okból nem következik be, e bűncselekmény kísérletét kell megállapítani.

---

⁵⁹ Hegedűs István-Juhász Zsuzsanna-Karsai Krisztina-Katona Tibor-Mezőlaki Erik-Szomora Zsolt-Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., 2013.) 256. oldal

4. A Btk. 162. §-ában meghatározott öngyilkosságban közreműködés törvényi tényállása kétféle elkövetési magatartást rendel büntetni: az öngyilkosságra rábírást és az öngyilkosság elkövetéséhez segítségnyújtást. Mindkét elkövetési magatartás kifejtése esetén a bűncselekmény már akkor befejezett, ha az öngyilkosságot megkísérlik, azaz akkor is, ha az öngyilkosság fogalmi ismérveit kimerítő magatartás nem eredményezi a halál bekövetkezését. A „bevezettség” - a halál beállta - a törvényi tényállás teljességéhez nem feltétlenül szükséges.

a.) Az öngyilkosságra rábírás fogalmilag az öngyilkosság elkövetésére „felbujtás” [azért sui generis alakzat, mert az öngyilkosság nem büntetendő].

Ezért a rábíró magatartás megállapításához a felbujtás ismérvei az irányadók.

b.) Eltérő azonban az öngyilkosságra rábíró magatartás jogi értékelése (minősítése) a passzív alanytól és az elkövető életkorától függően.

A Btk. 162. § (1) bekezdésében meghatározott alapeset elkövetője bárki lehet, passzív alanya (az öngyilkos) általában bármilyen tizennyolcadik életévét betöltött akaratnyilvánításra (legalább korlátozottan) képes személy. Ugyanígy felel a tizennyolcadik életévét be nem töltött elkövető is, aki akaratnyilvánításra (legalább korlátozottan) képes tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött passzív alanyt bír rá az öngyilkosságra.

Ha az elkövető a tizennyolcadik életévét már betöltötte és az általa öngyilkosságra rábírt akaratnyilvánításra (legalább korlátozottan) képes passzív alany a tizennegyedik életévét betöltötte, de tizennyolcadik életévét még nem, a Btk. 162. §-ának (2) bekezdése szerinti minősített eset valósul meg.

Amennyiben a cselekmény passzív alanya (az öngyilkos) a tizennegyedik életévét sem töltötte be, vagy betöltötte ugyan, de akaratnyilvánításra képtelen, függetlenül az elkövető életkorától nem a 162. §-ban meghatározott bűncselekmény, hanem az emberölés 160. § (5) bekezdése szerinti alakzata valósul meg. Befejezettségére az 1. pont alatt írtak az irányadók.

c.) Az öngyilkosságban közreműködés másik elkövetési magatartása, a más öngyilkosságához segítségnyújtás, az elkövető részéről fogalmilag a bűnsegéllyel azonosítható magatartást feltételez. Ehhez képest a segítségnyújtás lehet fizikai vagy pszichikai, történhet az öngyilkosság megkezdése előtt és az önpusztító magatartás folyamatában egyaránt, az előbbi esetben azonban nem lehet a pszichikai ráhatás öngyilkossági akaratot kialakító, hanem a már kialakult ilyen elhatározást erősítő, támogató. A segítség pedig nem nyilvánulhat meg az öngyilkosság fogalmi ismérveit kimerítő magatartás részleges, részbeni kifejtésében, mert ez a cselekvőség emberölés.

A segítségnyújtással elkövetett öngyilkosságban közreműködést illetően a 4/b.) pontban kifejtett, a passzív alanyra és az alanyra (elkövetőre) vonatkozó elhatárolási elvek azzal az eltéréssel irányadók, hogy nemcsak 14. életévét betöltött és 18. életévét be nem töltött személy öngyilkosságában, hanem a 14. életévét be nem töltött személy öngyilkosságában való ilyen közreműködéssel is a Btk. 162. §-ának (2) bekezdésében megállapított minősített eset valósul meg, minthogy a Btk. 160. § (5) bekezdésében írt törvényi tényállás elkövetési magatartása között az öngyilkossághoz segítségnyújtás nem szerepel.

Akaratnyilvánításra képtelen passzív alany esetén, minthogy az ilyen személy általában az öngyilkosságra vonatkozó akarat-elhatározásra sem képes, segítségnyújtással a 162. § szerinti bűncselekmény fogalmilag nem valósulhat meg. Ilyenkor a tárgyi értelemben öngyilkosságot kimerítő tevékenység „segítése” tulajdonképpen öngyilkosságra rábírás, ami a 160. § (5) bekezdésében meghatározott emberölés megállapítására ad alapot”⁶⁰.

Az emberölés és az öngyilkosságban közreműködés elhatárolása kapcsán a Pécsi Ítéletábla PIT-H-BJ-2016-25. számú bírósági határozatában (Bf.I.54/2015/15.) azon büntetőügyben, melyben a vádlott elhatározta, hogy volt házastársával egy lakatlan házban mindketten isznak az általa korábban odakészített méregnek minősülő gyomirtó szerből, hogy meghaljanak, kifejtette, hogy a vádlott akkor felelne emberölés miatt, ha a sértettet tévedésbe ejtve mérgezi meg, vagy akaratát megtörve erőszakkal megitatja a méreggel. Azonban az adott ügyben a vádlott előre közölte szándékát a sértettel, először ő maga ivott belőle, majd miután felszólítása ellenére a sértett vonakodott meginni a vegyszert, megfenyegette, hogy lenyomja a torkán. „A sértett ennek hatására itta meg a

---

⁶⁰ 3/2013. Büntető jogegységi határozat az élet és testi épség büntetőjogi védelméről (Magyar Közlöny 2013/125. szám)

mérget, annak tudatában és abba belenyugodva, hogy a várható következmény akár a halála is lehet. A sértett a mérge megivásával tehát tudomásul vette - a fenyegetéssel arányban nem álló következménybe belenyugodva - a halálos eredmény esetleges bekövetkeztét.” Ezen eset kapcsán az ítélőtábla az akaratnyilvánításra képes, - de az elmeszakértő szerint „irreális önalávetéses” személyiség szerkezettel rendelkező - sértett tekintetében kimondta, hogy „bármennyire okszerűtlennek is tűnik a sértett magatartása, a gyomirtó szert beszámítási képességének birtokában itta meg.(...) Jelen esetben a vádlotti tevékenység rábírásban merült ki, (...) mely magatartás nem tekinthető ölési cselekménynek.”⁶¹

A fent említett cselekmények elhatárolásának kérdése egyebekben még további kérdéseket indukál, így például felveti a halálos beteg kegyes halálba segítésének (eutanázia, azaz „jó halál”) a kérdését, melynek értelmezésekor vitatott, hogy az eutanáziát "méltóságteljes halálként" vagy "asszisztált öngyilkossággként" definiáljuk.

IV. Segítségnyújtás vagy mulasztás?

„Meghalásunk igazság szerint inkább a túlélők dolga, semmint a magunké.”

Thomas Mann (Varázshegy)

A magyar jogtudomány a suicid hajlamot vagy szándékot pszichés zavarként vagy patológiás jelenséggként értelmezi.

Ez ugyanakkor ellentétben áll az egészségügyi jogszabályok által biztosított önrendelkezési joggal, valamint az életfenntartó vagy életmentő beavatkozások visszautasításának lehetőségével, melyet az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) ekként biztosít:

Az Eütv. 15. § (1) bekezdése értelmében a beteget megilleti az önrendelkezéshez való jog, amely kizárólag törvényben meghatározott esetekben és módon korlátozható.

---

⁶¹ PIT-H-BJ-2016-25. számú bírósági határozat (Pécsi Ítélőtábla Bf.I.54/2015/15. számú határozata)

A 20. § (1) bekezdése szerint a cselekvőképes beteget - a (2)-(3) bekezdésekben foglaltakra tekintettel, illetőleg a (6) bekezdésben foglalt eset kivételével - megilleti az ellátás visszautasításának joga, kivéve, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné. A (2) bekezdés kimondja, hogy a beteg minden olyan ellátást, amelynek elmaradása esetén egészségi állapotában várhatóan súlyos vagy maradandó károsodás következne be, csak közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban, illetve írásképtelensége esetén két tanú együttes jelenlétében utasíthat vissza. Ez utóbbi esetben a visszautasítást az egészségügyi dokumentációban rögzíteni kell, amelyet a tanúk aláírásukkal hitelesítenek.

A (3) bekezdés szerint a betegség természetes lefolyását lehetővé téve az életfenntartó vagy életmentő beavatkozás visszautasítására csak abban az esetben van lehetőség, ha a beteg olyan súlyos betegségben szenved, amely az orvostudomány mindenkori állása szerint rövid időn belül - megfelelő egészségügyi ellátás mellett is - halálhoz vezet és gyógyíthatatlan. Az életfenntartó, illetve életmentő beavatkozás visszautasítása a (2) bekezdés szerinti alaki előírások betartásával történhet.

Kérdésként merül fel tehát, hogy vajon az élethez való jog átfordítható-e negatív joggá, vagyis a halálhoz való joggá.

„A büntetőjognak - amely felelősségi rendszerét változatlanul a szabad akarat tanára alapítja - el kell fogadnia, hogy létezik olyan élethelyzet, amelyben az autonóm személy, legalábbis szubjektív racionalitásának megfelelően, felelősen dönt a saját életének önkezdő befejezéséről.”⁶²

A fenti jogszabályi rendelkezésekből következik, hogy magyar jogrend engedélyezi az eutanázia passzív formáját, ugyanakkor az életmentő/életfenntartó orvosi beavatkozás visszautasítására irányuló döntés - a büntetőjog nézőpontjából tekintve - nem más, mint a beteg öngyilkossági szándékának kifejezése. Erre figyelemmel a szigorú feltételek betartása mellett történő életmentés visszautasításának megfelelően cselekvő, a fent idézett jogszabály által felhatalmazott orvos - mulasztás útján - sem emberölést, sem öngyilkosságban közreműködést, sem pedig foglalkozás

---

⁶² Filó Mihály: Az eutanázia a büntetőjogi gondolkodásban (Doktori értekezés ELTE-ÁJK, 2007., 14. oldal 4. bekezdés), letöltés ideje: 2018. november 06.

körében elkövetett veszélyeztetést nem fog elkövetni a beavatkozás meg nem tételekor, mivel cselekményének jogellenessége kizárásra került a jogszabály engedélye okán.

Az életvégi döntések körébe eső cselekményeknél tehát kétség nem fér a szándék komolyságához, így maga a jogalkotó ad engedélyt a fenti egészségügyi jogi rendelkezés megalkotásával arra, hogy gyógyíthatatlan betegek esete kivételt képezzen az emberi élet védelmének általánosságától.

Egyfajta ellentmondás mégis fennáll, mivel *„az eredményközpontú büntetőjogi gondolkodás nem fogadja el az „aktív” és a „passzív” eutanázia közötti megkülönböztetést és csak azt vizsgálja, hogy egy, az egészségügyi törvény rendelkezéseinek megfelelő kritériumokkal rendelkező gyógyíthatatlan beteget, annak kívánságának megfelelően a halálhoz segítő orvos tevékenysége okozati összefüggésben áll-e a bekövetkezett halállal. (...) A bírói gyakorlat egységes abban a kérdésben, hogy amennyiben az elkövető magatartása tényállásszerű, akkor az adott cselekmény és az eredmény között fennáll az okozati összefüggés, függetlenül attól, hogy az elkövető (orvos) által megindított folyamat (például lélegeztető gép kikapcsolása, morfium túladagolása, újraélesztés, más életmentő kezelés elmulasztása) során más körülmények (például maga a gyógyíthatatlan kór) is közrehatottak. Erre figyelemmel nem fogadható el azon indok, mely szerint a kezelések megszüntetése csak felgyorsította, „siettette” az alapbetegség miatt egyébként is bekövetkezendő halált.”*⁶³

A hivatkozott egészségügyi jogszabályi rendelkezés ugyanakkor felülírja a másik személy megölésének tilalmát és az orvost felhatalmazza a beteg halálhoz segítésére.

Az eutanázia kérdése tehát élesen rámutat a jog teljesítőképességének a hatáira. Az emberi élet védelme alapvető szabály csakúgy, mint az egyént megillető önrendelkezési jog. Ezen két alapvető jog ütközik az eutanázia kérdése kapcsán, vagyis a gyógyíthatatlan embernek vajon jogában áll-e a saját halála felől dönten, és ha igen, úgy az ehhez segítséget nyújtó, ebben közreműködő szakember magatartása, felelőssége miként minősül, büntetendő-e.

---

⁶³ Filó Mihály: Asszisztált öngyilkosság és az életvégi döntések Európában - tettesség, részesség, önrendelkezés (Állam- és Jogtudomány, 2016/4. szám, 132-134. oldal)

Mindezek okán Filó Mihály⁶⁴ a lent megjelölt tanulmányában is kifejtett álláspontja szerint megfontolandó lenne a Btk. 162. §-ának tényállását akképpen módosítani, hogy az öngyilkosságban közreműködés segítségnyújtási alakzata ne legyen büntetendő abban az esetben, ha azt az életvégi döntések körében az erre feljogosított személy valósítja meg.⁶⁵

Ez egyebekben az emberi méltóság védelmét is szolgálná álláspontom szerint, az élet méltó befejezésének a szabadságát, mivel léteznek olyan élethelyzetek, amelyekben szükségszerűvé válik, hogy az érintett személy önállóan és racionálisan dönthessen saját életének önkezdő befejezése felől, ugyanakkor annak megvalósítása más személyt terhel.

Érdekes körülmény, hogy az élet ily módon történő befejezésének társadalmi megítélése már nem azonos az ettől különböző indokok alapján történő öngyilkosságéval.

Utóbbi legtöbbször erkölcstelennek, gyávaságnak minősül a társadalom szemében, és „elmebetegnek”, vagy legalább is „pszichésen zavartnak” minősíti az öngyilkos személyt és „értelmetlennek” annak cselekményét, addig - az eutanáziával egyetértők - már „feloldozásként” tekintenek a gyógyíthatatlan és rendkívüli szenvedéseknek kitett beteg öngyilkosságára, ugyanakkor a közreműködők cselekvősege mindkét esetben kimeríti a dolgozat tárgyát képező cselekmény büntetőjogi tényállást.

V. Összegzés, záró gondolatok

„A halál nem rossz. Azt kérdezed, micsoda? Az egyetlen közös törvénye az emberi nemnek”.

Seneca

Seneca római filozófus - az egyik leghíresebb „öngyilkos” - Leveleiben rámutatott az egyik alapvető, minden embert egyformán érintő „közös törvényre”.

---

⁶⁴ egyetemi adjunktus, ELTE-ÁJK, a hivatkozott tanulmány szerzője.

⁶⁵ Filó Mihály: Asszisztált öngyilkosság és az életvégi döntések Európában - tettesség, részesség, önrendelkezés (Állam- és Jogtudomány, 2016/4. szám, 134. oldal 2. bekezdés)

Ahogy minden embert fogantatásától kezdve megillet az élethez való jog, elkerülhetetlenül érint az élet befejeződése is.

Ember, emberi élet, emberi akarat, szabad akarat, emberi méltóság.

Ezen alapfogalmak, alapvető, csak az embert megillető jogok és értékek mentén haladva a dolgozat érintette az ezen alapjogok védelmét, illetve az azokat sértő cselekmények, elkövetői magatartások bemutatását, részletezését. Az emberi akaratszabadság átívelt a tanulmány egészén, így az akaratot, cselekvőséget hajlító, befolyásoló bűnrészességgel kezdve, az emberi élet önkezű végetvetésében való segítségnyújtás büntetendőségén át a közreműködő bizonyos esetben történő feloldozásáig bemutatásra került az emberi akarat sokoldalúsága, annak több nézőpont általi érvényesülése tiszteletben tartva az emberi élet és méltóság mindenképp felett álló büntetőjogi védelmét.

Végül Seneca gondolataival záruljon a dolgozat, aki a következőket írta leveleiben:

„Nem az számít, hogy milyen sokáig élünk, hanem az, hogy milyen szépen: sok esetben pedig csak úgy élhetünk szépen, ha nem élünk sokáig. Isten veled!”⁶⁶

---

⁶⁶ Seneca levelei: XXIX. Az élethez való ragaszkodásról

Irodalomjegyzék

- Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog. Általános rész. (Osiris Kiadó, 2010.)
- Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog. Általános rész. (5. hatályosított kiadás, 2014., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.)
- Bérces Viktor: A rábírás mint elkövetési magatartás értelmezésének kérdései részesség, illetőleg öngyilkosságban közreműködés esetén (Jogelméleti Szemle 2015/1. szám)
- Filó Mihály: Asszisztált öngyilkosság és az életvégi döntések Európában - tettesség, részesség, önrendelkezés (Állam- és Jogtudomány, 2016/4. szám)
- Filó Mihály: Az eutanázia a büntetőjogi gondolkodásban (Doktori értekezés ELTE-ÁJK, 2007.)
- Görgényi Ilona-Gula József-Horváth Tibor-Jacsó Judit-Lévay Miklós-Sántha Ferenc-Várady Erika: Magyar büntetőjog - Különös rész (Complex Kiadó, 2013.)
- Hegedűs István-Juhász Zsuzsanna-Karsai Krisztina-Katona Tibor-Mezőlaki Erik-Szomora Zsolt-Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., 2013.)
- Nagy Ferenc, Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része (Korona Kiadó, 1998.)
- Wikipédia (www.hu.wikipedia.org)
- Wolters Kluwer: Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye (www.netjogtar.hu)
- Bírósági határozatok: BH. 2014. 38., BH. 2012. 111., BH. 2000. 186., BH. 2010. 172., BH. 2003. 139., BH. 2007. 324., BH. 2018. 267., BH 1983. 7.
- 3/2013. Büntető Jogegységi Döntés
- Pécsi Ítéltábla PIT-H-BJ-2016-25. számú bírósági határozata (Bf.I.54/2015/15.)

Felhasznált jogszabályok jegyzéke

- 1878. évi V. törvénycikk: a Csemegi-kódex;
- Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény;
- 1978. évi IV. törvény (régis Btk.);

- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.);
- Magyarország Alaptörvénye;
- A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény;
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.)
- Bírósági határozatok: BH. 2014. 38., BH. 2012. 111., BH. 2000. 186., BH. 2010. 172., BH. 2003. 139., BH. 2007. 324., BH. 2018. 267., BH 1983. 7.
- 3/2013. Büntető Jogegységi Döntés